

เอกชัย กี่สุขพันธ์ และคณะ (2553 : 51) ได้กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารในการนำองค์กรมี 4 บทบาท คือ

1. บทบาทในการชี้แนะ (Pathfinding) กำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ และกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวิสัยทัศน์
2. บทบาทในการสร้างความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Aligning) การคิดค้นระบบงานและเทคนิคบริหารเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานมุ่งสู่วิสัยทัศน์
3. บทบาทในการกระจายอำนาจการตัดสินใจ (Empowering) การสร้างเงื่อนไขเพื่อผลักดันให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานที่มีอยู่อย่างเต็มที่
4. บทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling) ทั้งหลักการในการทำงาน และการประพฤติตน เพื่อสร้างศรัทธาให้กับบุคลากรที่ใช้เป็นแบบอย่าง

ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำความเข้าใจกับบทบาทหน้าที่ของตนเองในเชิงองค์รวม (Holistic) หรือมองอย่างครบวงจรเพราะจะทำให้เห็นสภาพการบริหารงานในลักษณะของการเชื่อมโยง ซึ่งบทบาทของผู้บริหาร (เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2553 ข : 267 - 270) สรุปได้ ดังนี้

1. งานตามอำนาจหน้าที่ ได้แก่ งานในฐานะผู้บังคับบัญชา
2. งานหลัก ได้แก่ งานวิชาการ
3. งานสนับสนุน ได้แก่ งานบุคลากร งานด้านงบประมาณ งานบริหารทั่วไป เช่น งานกิจการนักเรียน งานความสัมพันธ์กับชุมชน งานธุรการ งานอาคารสถานที่

อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

1. บทบาทหน้าที่ตามกำหนด

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาและมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1.1 ควบคุม ดูแล ให้การบริหารงานบุคคล สอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

1.2 พิจารณาความดีความชอบของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษา

1.3 ส่งเสริม สนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความก้าวหน้า

1.4 ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

1.5 ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หรือที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2. บทบาทหน้าที่อื่น

นอกจากผู้บริหารสถานศึกษา จะมีบทบาทรับผิดชอบในงานประจำตามที่กำหนดไว้แล้ว ยังต้องมีบทบาทหน้าที่อื่น ๆ ดังนี้

2.1 บทบาทในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษา

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้แต่ละสถานศึกษามีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

2.1.1 บริหารกิจการสถานศึกษาหรือส่วนราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ

2.1.2 ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งควบคุมดูแลบุคลากรการเงิน พัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

2.1.3 เป็นผู้แทนของสถานศึกษาหรือส่วนราชการในกิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดทำนิติกรรมสัญญาในราชการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ ตามวงเงินงบประมาณที่สถานศึกษาหรือส่วนราชการ ได้รับตามที่ได้รับมอบอำนาจ

2.1.4 จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

2.1.5 อำนาจหน้าที่ในการอนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิบัตรของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

2.1.6 ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวง เลขานุการสภาการศึกษา เลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขานุการคณะกรรมการการอุดมศึกษา เลขานุการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย

นอกจากผู้บริหารจะต้องได้รับใบประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาตามที่กำหนดแล้ว ผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะตามที่กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภาและรูปแบบจากการศึกษาวิจัย (เมตต์ เมตต์การ์ณจิต. 2553 ข : 274 - 275) พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นผู้นำของการเปลี่ยนแปลง

ผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะทั้งการเป็นผู้บริหารและเป็นผู้นำด้วย การทำงานจึงจะประสบผลสำเร็จ เช่น ถ้าคิดกล้าทำในการเปลี่ยนแปลงสภาพเพื่อพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ต้องมีวิวัฒนาการในการคิดนอกกรอบ (Think out of the Box) ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมี

วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความรอบรู้ และมากด้วยประสบการณ์ ตลอดจนการมีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม

ผู้บริหารการศึกษาในวันนี้ต้องเป็นผู้นำองค์กรในอนาคตที่จะต้องสร้างความสำเร็จในการทำงานและจะต้องเป็นผู้นำแห่งหลักการ (Principle-Centered-Leader) ใช้หลักการกระจายอำนาจการตัดสินใจ เมื่ออยู่ในยุคของการกระจายอำนาจ ท่านจะต้องแสดงบทบาทกระจายอำนาจให้เป็นตัวอย่าง ไม่ยึดกฎระเบียบแบบหมุมหมิม โดยมุ่งความสำเร็จของงานและมีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ดีให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

2. เป็นผู้นำทางวิชาการ

การที่จะปฏิรูปการเรียนให้สำเร็จได้ ผู้บริหารนั้นว่ามีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะจะต้องมีความรอบรู้ในด้านวิชาการต่าง ๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การประเมินผล เป็นต้น นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องมีศักยภาพในการนิเทศการเรียนการสอนของครูได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อีก

3. เป็นผู้มีความสามารถในการบริหาร

โดยต้องมีความรู้ในด้านทฤษฎี สามารถวางแผนการ นำแผนและนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี สามารถใช้ภาวะผู้นำไม่ว่าจะเป็นการประสานงานการบริหารตามสถานการณ์ การใช้วิทยาการสมัยใหม่ เช่น การสร้างทีมงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม การสร้างกลุ่มคุณภาพงาน Quality Control Circle (Q.C.C.) เป็นต้น

4. เป็นผู้นำทางเทคโนโลยี

แม้ว่าผู้บริหารจะไม่มี ความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีแต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ และสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษามีอย่างเพียงพอ เพราะเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญในการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก

5. ส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม

เป็นที่ยอมรับแล้วว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นลักษณะขององค์กร คณะบุคคล ในรูปของกรรมการหรือในลักษณะใดก็ตาม จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ เพราะเป็นการระดมความคิด ทรัพยากร ตลอดจนมีการตัดสินใจร่วมกัน โอกาสที่จะผิดพลาดจึงมีน้อย นอกจากนี้ยังเกิดผลในด้านความภูมิใจร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน มีความผูกพันกับกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ซึ่งจะเป็นผลให้การพัฒนามีความเข้มแข็งและยั่งยืน

6. การพัฒนาองค์กรและบุคลากร

องค์กรและบุคลากรจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้ทันต่อวิทยาการใหม่ ๆ ที่มีมาอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้บริหารจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนด้วยการจัดให้มีการฝึกอบรมหรือสัมมนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ธีระ รุญเจริญ ปราชญา กล้าผจญ และสัมมา รธนิชย์ (2545 : 40 - 43) ได้กล่าวว่า ลักษณะของนักบริหารมืออาชีพที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารการศึกษา มีดังนี้

1. มีความสามารถและมีบุคลิกเป็นผู้นำโดยธรรมชาติเป็นทุนเดิม
2. มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีความรอบรู้ ครอบคลุมถึงเรื่องการศึกษาจิตวิทยาการทำงานร่วมกับผู้อื่น บทบาททางการศึกษา เช่น ระเบียบกฎหมาย ประชญา สังคมวิทยา เศรษฐกิจ เป็นต้น
3. มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความอดทนอดกลั้น และเป็นคนที่สังคมยอมรับ เป็นต้น
4. ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา

เนเชวิก (Knezevich, 1984 : 17 - 18) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ มีบทบาทสำคัญถึง 17 บทบาท คือ

1. บทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทาง (Direction Setter) หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้กำหนดวางแผนนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้
2. บทบาทความเป็นผู้นำ และกระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader Catalyst) หมายถึง ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและสถานศึกษา เป็นผู้โน้มน้าวให้บุคลากรที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชามีแนวโน้มนำตามได้
3. บทบาทเป็นนักวางแผน (Planner) ผู้บริหารต้องเป็นผู้รู้จักการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งแล้วแต่กิจกรรมด้านต่าง ๆ ว่าควรจะวางแผนอย่างไร และต้องร่วมมือกับบุคลากรทุกฝ่ายภายในสถานศึกษานั้น ๆ เป็นอย่างดี
4. บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ (Decision Maker) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้กำหนดโครงสร้างการบริหาร และตัดสินใจในการทำกิจการงานต่าง ๆ ในสถานศึกษา
5. บทบาทเป็นนักจัดองค์กร (Organizer) ผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานต่าง ๆ ในสถานศึกษา
6. บทบาทเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำและรู้จักการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษา สถานศึกษาให้ดีขึ้นและรู้จักโน้มน้าวจิตใจของบุคลากรภายในสถานศึกษาให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ติดนั้นด้วย

7. บทบาทเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ประสานที่ดี ทั้งภายในสถานศึกษาของตนเองและประสานงานต่าง ๆ กับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ๆ ด้วย
  8. บทบาทเป็นผู้สื่อสาร (Communicator) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่บุคลากรทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา สามารถที่จะติดต่อสื่อสารได้โดยไม่แบ่งระดับหรือชนชั้น
  9. บทบาทเป็นผู้แก้ความขัดแย้ง (Conflict Manager) ผู้บริหารจะต้องคอยเป็นผู้ แก้ปัญหา เมื่อบุคลากรภายในสถานศึกษาเกิดความขัดแย้ง หรือต่างสถาบันที่เกิดการขัดแย้งกัน
  10. บทบาทเป็นผู้แก้ปัญหา (Problems Manager) ผู้บริหารจะต้องรู้จักคอยแก้ปัญหา ต่างๆ อย่างเป็นธรรมชาติเมื่อเกิดขัดแย้งไม่ว่าทั้งภายในสถานศึกษาของตนเองหรือต่างสถานศึกษาก็ตาม
  11. บทบาทเป็นผู้จัดระบบงาน (Systems Manager) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ดำเนินการจัด ระบบงานและรู้จักพัฒนาสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น
  12. บทบาทเป็นผู้บริหารการเรียนการสอน (Instructional Manager) ผู้บริหารจะต้องเป็น ผู้นำทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรหรือวิชาต่างๆ ที่จะทำการเรียนการ สอนที่ทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้นมาใหม่เป็นอย่างดี และจะต้องเรียนรู้การจัดการเรียนการ สอนการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา
  13. บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล (Personnel Manager) ผู้บริหารต้องรู้จักเลือกสรรหา บุคลากรให้เหมาะสมกับงาน รู้จักรักษาและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา
  14. บทบาทเป็นผู้บริหารทรัพยากร (Resource Manager) ผู้บริหารต้องรู้จักนำเอา ทรัพยากรทั้งทรัพย์สิน สิ่งของ บุคคล มาใช้ให้เกิดประโยชน์และทำให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูง และรู้จักเทคนิควิธีการใช้ที่ดี
  15. บทบาทเป็นผู้ประเมิน (Appraiser) ผู้บริหารต้องมีการประเมินผลของการดำเนินงาน ต่าง ๆ ที่ได้กระทำไปแล้ว เพื่อจะได้รู้ว่าสิ่งที่ดำเนินไปแล้วดีหรือไม่ จะได้ดำเนินการต่อไปถ้าเกิดผล ดี และเปลี่ยนแปลงวิธีการ ถ้าการดำเนินการนั้นเกิดผิดพลาด
  16. บทบาทเป็นประธานในพิธี (Ceremonial Head) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำทางการ จัดงานและพิธีการต่างๆ ทั้งในสถานศึกษาของตนเองและนอกสถานศึกษา
  17. บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Public Relater) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำ และมีความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างสรรค์สัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก รู้จักการประชาสัมพันธ์ การติดต่อประสานงาน และรู้จักการให้บริการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องการ
- เอกชัย กี่สุขพันธ์ บัณฑิต ภาควิชา ภาควิชา และสุกัญญา ทองนาค (2553 : 76) ได้กล่าว ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยัง

คณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ การบริหาร งบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป โดยทางด้านวิชาการมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความรู้และเป็นผู้นำด้านวิชาการ
2. มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน
3. สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันที่
4. มีวิสัยทัศน์
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
7. รอบรู้ทางการศึกษา
8. ความรับผิดชอบ
9. แสวงหาข้อมูลข่าวสาร
10. รายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
11. ใช้นวัตกรรมทางการบริหาร
12. คำนึงถึงมาตรฐานวิชาการ

บทบาทของผู้บริหารในการบริหารงานวิชาการ สรุปได้ว่า ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารวิชาการเพราะถือว่าการบริหารวิชาการนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการบริหาร การศึกษา อีกทั้งต้องคอยกำกับ ติดตาม นิเทศงานอย่างสม่ำเสมอ และรู้ซึ่งถึงบทบาทหน้าที่ของ ตนเองเพื่อจะได้บริหารและพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

ในการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องรู้ขอบข่าย ภารกิจ ในการบริหารวิชาการเพื่อส่งผล ให้งานวิชาการมีกรอบในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยขอแนะนำไว้ดังนี้

อำนาจ บุญช่วย (2537 : 3 - 4 ; อ้างถึงใน สันติ บุญภิรมย์. 2553 : 25 - 27) ได้นำเสนอ ขอบข่ายของงานวิชาการสถานศึกษาซึ่งได้แยกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. งานประจำ

งานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา มีงานที่จะต้องปฏิบัติจัดทำอยู่หลาย ประเภทสำหรับงานประเภทที่จะต้องปฏิบัติเป็นประจำหรืองานประจำ (Routine) ประกอบด้วยงาน ต่างๆ คือ

- 1.1 การจัดโปรแกรมการเรียนหรือแผนการสอนตามหลักสูตร
- 1.2 การจัดชั้นเรียน ห้องเรียน
- 1.3 จัดตารางสอน

- 1.4 โครงการสอนและบันทึกการสอน
- 1.5 จัดครูสอนแทน
- 1.6 การประเมินผลการเรียน การทดสอบแต่ละครั้ง
- 1.7 การสอบคัดเลือกนักเรียนใหม่
- 1.8 การปฐมนิเทศครูใหม่
- 1.9 การนิเทศภายใน
- 1.10 การพิจารณาแบบเรียน
- 1.11 การพิจารณาสื่อการเรียน
- 1.12 การสอนซ่อมเสริม
- 1.13 การส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดีให้เพิ่มพูน
- 1.14 การจัดบริการเอกสารการใช้หลักสูตร
- 1.15 การจัดห้องวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 1.16 การจัดให้มีการใช้ทรัพยากรบุคคลภายในสถานศึกษา
- 1.17 การจัดให้มีความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา
- 1.18 การส่งเสริมให้เด็กมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. งานโครงการ

สำหรับงานวิชาการมีงานประเภทหนึ่งที่มีการปฏิบัติจัดทำเป็นครั้งเป็นคราวเมื่อเสร็จสิ้นก็หมดภารกิจ งานประเภทนี้เรียกว่า งาน โครงการ (Project) ซึ่งประกอบด้วยงานต่าง ๆ คือ

- 2.1 ปฏิทินปฏิบัติงานของสถานศึกษาตลอดปีการศึกษา
- 2.2 คู่มือครู
- 2.3 คู่มือนักเรียน
- 2.4 จัดอัตรากำลังครู
- 2.5 งบประมาณใช้จ่ายของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2.6 ชุมนุมวิชาการของนักเรียน
- 2.7 แผนปฏิบัติงานระยะต่าง ๆ

3. งานประกอบ

งานประกอบ หมายถึง งานที่จะต้องปฏิบัติจัดทำควบคู่กันไป ดังนั้นการดำเนินงานทางวิชาการจะต้องปฏิบัติงานอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ซึ่งจัดเป็นงานประกอบต่างๆ คือ

- 3.1 งานวัดผล ประกอบด้วยงานย่อย ได้แก่
  - 3.1.1 ทำข้อสอบทุกภาค สอบแก้ตัว

- 3.1.2 รวบรวมผลการสอบ
- 3.1.3 วิเคราะห์ข้อสอบ
- 3.1.4 ลงทะเบียนวิชาเรียน
- 3.1.5 ระเบียบแสดงผลการเรียน
- 3.2 งานแนะแนว ประกอบด้วยงานย่อย ได้แก่
  - 3.2.1 ระเบียบสะสม
  - 3.2.2 บริการสนเทศ
  - 3.2.3 โปรแกรมการเรียน
  - 3.2.4 ทดสอบความถนัด ความสนใจ
  - 3.2.5 รับรองความประพฤติของนักเรียน
  - 3.2.6 จัดชุมนุมต่าง ๆ
  - 3.2.7 ปฐมนิเทศนักเรียน
  - 3.2.8 ประชุมผู้ปกครอง
  - 3.2.9 แนะนำการเรียน อาชีพ
  - 3.2.10 พุนการศึกษา
- 3.3 งานโสตทัศนศึกษา ประกอบด้วยงานย่อย ได้แก่
  - 3.3.1 จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน
  - 3.3.2 ผลิตอุปกรณ์การเรียนการสอน
  - 3.3.3 เก็บรักษา
  - 3.3.4 ซ่อมบำรุง
  - 3.3.5 ให้บริการ
- 3.4 งานห้องสมุด ประกอบด้วยงานย่อย ได้แก่
  - 3.4.1 จัดหาหนังสือ
  - 3.4.2 เก็บรักษา ซ่อมแซม
  - 3.4.3 จัดหมวดหมู่หนังสือ
  - 3.4.4 จัดนิทรรศการต่าง ๆ ในห้องสมุด
  - 3.4.5 ให้บริการ

จึงเห็นได้ว่างานบริหารวิชาการของผู้บริหารมีขอบข่ายกว้างขวาง ส่วนเป็นงานที่ต้องเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นผู้ริเริ่มในการดำเนินงานวิชาการให้เป็นไปอย่างราบรื่น ครอบคลุมขอบข่ายทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับให้มากที่สุด ในขณะที่

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 9 - 17) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ โดยสรุปสาระสำคัญไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรของสถานศึกษาได้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคเรียน ตามลำดับที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง จึงมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิตและปัญหาต่าง ๆ โดยจำแนกตามชั้นปีและช่วงชั้น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพร้อมทั้งกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

2. การบริหารการเรียนการสอน คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้แล้วในการบริหารหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายความว่า ในกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

2.2 ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม แล้วนำมาสรุป

2.3 ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดอย่างมีเหตุผล

2.4 ผู้สอนปลูกฝังหรือเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทางด้านค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและเป็นคนที่สมบูรณ์ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เมื่อการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องดำเนินการจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้กำหนดไว้แล้ว โดยให้ศึกษาเนื้อหาสาระควบคู่กับการปฏิบัติจริง

3. การบริหารการประเมินผล คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบเกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เพื่อจะได้พิจารณาเตรียมการขั้นตอนต่อไป เกี่ยวกับการกำหนดวิธีการและเครื่องมือ ตลอดจนจัดให้มีการสร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและ

ประเมินผลการเรียนรู้ และกำหนดวิธีการและระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน รวมถึงการควบคุมดูแล ส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ และการจัดทำหลักฐานการศึกษาตามแบบที่กำหนด

4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับหลักการนิเทศภายในที่มีเป้าหมายสู่มาตรฐานการศึกษาร่วมกัน เกิดจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ให้แต่ละคนเป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อให้สถานศึกษานั้น ๆ สามารถพึ่งตนเองได้ ในทางวิชาการจัดให้มีการกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายในให้เข้าไปในลักษณะของ กลยุธมิตรประกอบด้วยให้มีการควบคุมดูแล ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาาร่วมกันในการดำเนินงานนิเทศภายใน

5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาของบุคลากรร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปว่า บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในด้านใดบ้าง และในด้านใดบ้างที่จะต้องพึ่งพามุคคภายนอก จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบต่าง ๆ ในระยะเวลาที่เหมาะสมและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีมาตรการควบคุมดูแลให้การดำเนินงานในด้านนี้ เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้

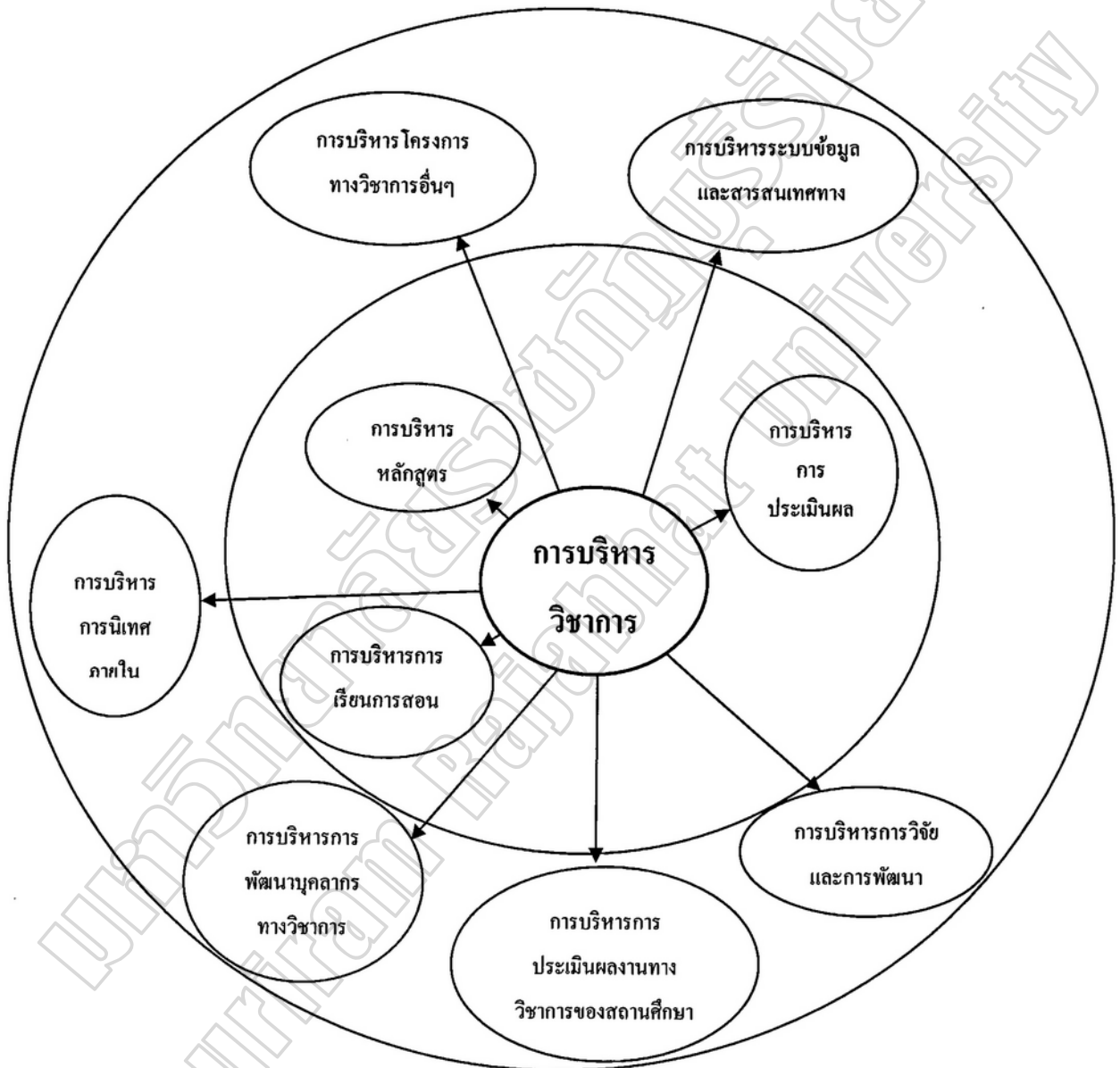
6. การบริหารงานวิจัยและพัฒนา คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ และจัดให้มีการทำวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา อันเป็นผลมาจากการกำหนดประเด็นปัญหาาร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็จัดให้มีมาตรฐานในการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้

7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ คือโครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมส่งเสริมทางวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น โครงการแข่งขันความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ คือการจัดทำข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการให้เป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดช่วงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมและแยก แต่ละงานให้เหมาะสม จัดให้มีการควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ให้เป็นไปตามกำหนด พร้อมทั้งจะนำข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการดังกล่าวใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาต่อไป

9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา คือการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษาโดยภาพรวม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ การประเมินผลก่อนการดำเนินงาน การประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน และการประเมินผลหลังการดำเนินงาน ในแต่ละขั้นตอน กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลในช่วงเวลาที่เหมาะสม

การบริหารงานวิชาการมีขอบข่าย 9 ประการ ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 2.1

ภาพประกอบ 2.1 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

ที่มา : กมล ภูประเสริฐ (2545 : 17)

สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการ ได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะ เป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมี ประสิทธิภาพ มีงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 35 - 40)

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

- 1.1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สารระแกน กลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของ สังคม ชุมชน และท้องถิ่น
- 1.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้งคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.3 จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระ ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
- 1.4 นำหลักสูตร ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการการใช้หลักสูตร ให้เหมาะสม
- 1.5 นิเทศการใช้หลักสูตร
- 1.6 ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 1.7 ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

แนวทางการปฏิบัติ

- 2.1 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

2.3 จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน หรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2.4 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

แนวทางการปฏิบัติ

3.1 กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

3.2 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรม การเรียนรู้

3.3 ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน

3.4 จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

3.5 พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

4.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหาร การจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา

4.2 ส่งเสริมให้ครู ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้

4.3 ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงาน การวิจัย หรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุติการหน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

5.1 ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียน การสอน และการบริหารงานวิชาการ

5.2 ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน

5.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางาน ด้านวิชาการ

5.4 ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุติการ หน่วยงานและสถาบันอื่น

5.5 การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

แนวทางการปฏิบัติ

6.1 ดำรงแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งใน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

6.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวยุติการ หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

6.3 จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสาน ความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวยุติการ หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัด การศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

6.4 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครู ใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. การนิเทศการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

7.1 จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา

7.2 ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา

7.3 ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา

7.4 ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา

7.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

8. การแนะแนวการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

8.1 จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ และวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน

8.2 ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา

8.3 ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา

8.4 ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

9.1 จัดระบบโครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

9.2 กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา

9.3 วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

9.4 ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายใน เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

9.5 ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา และหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุง และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

9.6 ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9.7 ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน

แนวทางการปฏิบัติ

10.1 การศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน

10.2 จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะ ทางวิชาการ เพื่อการพัฒนา ทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น

10.3 การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัด โดยบุคคล ครอบครั ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัด การศึกษา

10.4 ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสพการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครั ว ชุมชน ท้องถิ่น

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

แนวทางการปฏิบัติ

11.1 ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียง ภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา

11.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายใน ประเทศและต่างประเทศ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั ว องค์กร หน่วยงาน และ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

12.1 สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับ การสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครั ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัด การศึกษา

12.2 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครั ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

12.3 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครั ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพการบริหารวิชาการในโรงเรียน ไร่หลายท่าน จึงขอนำเสนอดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

จร เหมือนแป้น (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเทศบาลเขตการศึกษา 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการและปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาล เขตการศึกษา 6 ผลวิจัยพบว่า โรงเรียนเทศบาลเขตการศึกษา 6 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการ ครบทั้ง 9 ด้าน คือ จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อศึกษาปัญหาด้านการสอนก่อนเปิดภาคเรียน จัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนตามความสมัครใจและความสามารถของครู จัดหาสื่อการเรียนการสอนด้วยการจัดซื้อจากเงินงบประมาณ กำหนดวิธีการวัดผล และประเมินผล ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จัดให้มีห้องสมุด โดยใช้ห้องเรียนของอาคารเรียนส่งเสริมการจัดกิจกรรมห้องสมุด มีการวางแผนการนิเทศในโรงเรียน จัดให้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการสอนในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ นำข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาวางแผนการจัดประชุมอบรมทางวิชาการ ปัญหาในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ คือ ครูไม่ได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรไม่เพียงพอ ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ครูขาดทักษะในการผลิตและซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือสำหรับห้องสมุด การนิเทศการสอน โรงเรียนไม่สามารถจัดได้สม่ำเสมอขาดบุคลากรรับผิดชอบงานด้านวิชาการ โดยเฉพาะ ครูจัดการเรียนการสอนเน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ และโรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดประชุมอบรมทางวิชาการ

วีระศักดิ์ รัชนีโพธิวงศ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารได้พัฒนาการบริหารงานวิชาการในภาพรวม อยู่ในเกณฑ์มาก 7 ด้าน ซึ่งได้แก่ หลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การเรียนการสอน วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล ห้องสมุด การนิเทศภายใน และการประชุมอบรมทางวิชาการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อที่มีคะแนนสูงสุดในแต่ละด้าน ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย การส่งเสริมบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การส่งเสริมให้มีการเก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้เด็กรักการอ่าน การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู และการสนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสร่วมประชุมอบรมทาง

วิชาการจากหน่วยงานอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ที่มีขนาดต่างกัน ได้พบว่า มีความแตกต่างกัน โดยรวมและรายด้าน

สุจิรา เจริญวงษ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแก่ง จังหวัดระยอง ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยจำแนกตามขนาด โรงเรียนพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

จิรากร ทักษณเขต (2545 : 25 - 27) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนจิตรวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลวิจัยพบว่าด้านหลักสูตรในโรงเรียนจิตรวิทยา โดยรวมครู ผู้ปฏิบัติการสอนได้มีการบูรณาการหลักสูตรให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มีการกำหนดจุดประสงค์ของเนื้อหาแต่ละรายวิชาและมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน ด้านการจัดการเรียนการสอนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตลอดจนมีการนำกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการกลุ่ม แต่ในทางปฏิบัติพบว่าในการจัดการเรียนการสอนนั้นประสบปัญหาด้วยเหตุของเวลาในการจัดการเรียนการสอนมีจำกัด ครูผู้ปฏิบัติการสอนจึงจำเป็นต้องสอนเนื้อหาให้ครบตามหลักสูตรในบางครั้งจึงไม่สามารถที่จะยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางได้ ด้านสื่อการสอนมีการแนะนำเผยแพร่สื่อที่เป็นประโยชน์น่าสนใจแก่ครูผู้ปฏิบัติการสอนและมีการจัดโครงการผลิตสื่อตามความต้องการของกลุ่มวิชาและได้รับการอบรมการใช้สื่อการสอน ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนสื่อนับได้ว่ามีความสำคัญ ด้านนิเทศการสอนมีการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของการนิเทศภายในโรงเรียน และมีการเสนอแนะการแก้ปัญหาของการนิเทศภายในในแต่ละปีการศึกษาและมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ โครงการทัศนศึกษานอกสถานที่ ด้านการวัดและประเมินผล มีการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหา และมีการประเมินพัฒนาการนักเรียนด้านพุทธิพิสัย นอกจากนั้นในงานห้องสมุดมีการจัดหาหนังสือ เอกสารวารสารในห้องสมุดเพื่อให้นักเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าส่งเสริมการจัดกิจกรรมของห้องสมุดเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนและมีส่วนร่วมประเมินผลการใช้ห้องสมุด

อกินันท์ นาเลาะห์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพ ปัญหา ความต้องการในการบริหารงานวิชาการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน โดยปฏิบัติมาเป็นอันดับแรก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน อันดับสุดท้าย คือ ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่ามีปัญหาในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน โดยมีปัญหามากเป็นอันดับแรก คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร อันดับสุดท้าย คือ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ความต้องการในการบริหารงานวิชาการ พบว่ามีความต้องการอยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน โดยมีความต้องการมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมาได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนานุเคราะห์ ด้านการประกันคุณภาพ ด้านการวิจัยในชั้นเรียน และด้านการพัฒนาทรัพยากร สื่อเทคโนโลยี ตามลำดับ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนานุเคราะห์ ด้านการวิจัยในชั้นเรียน และด้านการประกันคุณภาพ ส่วนปัญหาและความต้องการในการบริหารงานวิชาการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผกา สามารถ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ ยุคปฏิรูปการศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการ มีการปฏิบัติที่มีค่าสูงสุดในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา คือ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้คือส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนคือกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุมัติผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาคือการใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เพื่อการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษาคือประเมินผลการนิเทศ ด้านการแนะแนวการศึกษาคือจัดระบบแนะแนวในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาคือดำเนินงานตามแผนติดตามและตรวจสอบคุณภาพภายใน ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและชุมชนคือส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางวิชาการ ปัญหาการบริหารวิชาการ พบว่ามีปัญหาในระดับมาก 4 ประเด็น คือ ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน เอกสารระเบียบ คู่มือปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านการวัดผลประเมินผล ไม่เพียงพอ ครูผู้สอน ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย โรงเรียน ไม่ได้ดำเนินการพัฒนางานและติดตามอย่างต่อเนื่อง

วรรณ ทอชิง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการพัฒนางานวิชาการของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่าผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่พัฒนางานวิชาการครบทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล งานห้องสมุด การนิเทศภายใน งานประชุมอบรมทางวิชาการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าข้อที่มีการปฏิบัติงานสูงสุดในแต่ละด้านคือ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของหลักสูตรเพื่อให้สามารถนำหลักสูตร ไปใช้ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ กระตุ้นให้ครูทำแผนการสอนให้ครบทุกระดับชั้นและทุกรายวิชา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ ครูและนักเรียนผลิตใช้ บำรุงรักษาสื่อ ส่งเสริมให้ครูใช้วิธีวัดผลประเมินผลด้วยวิธีหลากหลายทุกกลุ่มสาระ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู ใช้ห้องสมุดในการค้นคว้าเพื่อพัฒนาการสอน จัดทำแผน ปฏิทิน การปฏิบัติงาน กำหนดเยี่ยมชั้นเรียน สังเกตการณ์สอนของครู สนับสนุนให้ครูเข้าร่วมประชุมอบรมทางวิชาการกับหน่วยงานอื่น และปัญหาสูงสุดแต่ละด้าน คือ ขาดการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ครูบางคนยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ขาดความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอนขึ้นใช้เอง ครูไม่นำผลการประเมินผลมาพัฒนาการเรียนการสอนของตน ขาดงบประมาณ ในการจัดซื้อหนังสือ วารสาร เอกสารสำหรับห้องสมุด การนิเทศการเรียนการสอนของครูไม่สามารถจัดทำได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ครูที่เข้ารับการอบรมไม่นำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง

นุกูล เวศสุวรรณ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่ม โรงเรียนสตึก 1 ผลวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ โดยรวม 12 ด้าน มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ อันดับ 1 ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา อันดับ 2 ด้านการแนะแนวการศึกษา อันดับ 3 ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อันดับ 4 ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน อันดับ 5 ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น อันดับ 6 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา อันดับ 7 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อันดับ 8 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ชุมชน ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา อันดับ 9 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อันดับ 10 ด้านการนิเทศการศึกษา อันดับ 11 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และอันดับ 12 ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน และการประชุมสนทนากลุ่มทำให้ได้กำหนดประเด็น

ยุทธศาสตร์ ในการบริหารงานวิชาการ 3 ประเด็น คือ เพิ่มขีดความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน ของครู ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ ยกระดับความรู้ความสามารถในการทำวิจัยของครูและการใช้ บุคลากรในกลุ่มเป็นวิทยากรแกนนำ พัฒนาวิธีการนิเทศภายใน ประกอบด้วยกลยุทธ์พัฒนา เครื่องมือนิเทศภายใน และสร้างระบบความร่วมมือภายในกลุ่ม ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน และสร้างภาคีคณะกรรมการนักเรียนในกลุ่ม โรงเรียน ความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย คือ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนางานวิชาการ และควรมี การวางแผนการทำงานให้เป็นระบบ

สุริยันต์ คะแฉวัน (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยมีสภาพการบริหารงานในแต่ละด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการ วัตถุประสงค์และการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการพัฒนาระบบการ เรียนรู้ ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ ส่วนครู วิชาการมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านทั้ง 6 ด้านพบว่า ทุกด้าน มีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยมีสภาพการบริหารงานในแต่ละ ด้านเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการวัตถุประสงค์ ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการนิเทศภายใน ด้านการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูวิชาการ พบว่า มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูวิชาการที่อยู่ใน โรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นต่อ สภาพการบริหารงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูวิชาการที่อยู่ใน โรงเรียน ขนาดอื่นๆ มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า ผู้บริหารและครูวิชาการที่อยู่ใน โรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการ ดำเนินงานแตกต่างกันเพียง 2 ด้าน คือ ด้านการวัตถุประสงค์ ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ส่วนด้านอื่น ๆ ผู้บริหารและครูวิชาการ ที่อยู่ใน โรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อ สภาพการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา ตามลำดับความถี่สูงสุด 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ ปัญหาคือ ครูผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ควรจัดอบรมสัมมนา เทคนิคการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการนิเทศภายใน ปัญหาคือ ครูผู้สอนมีการผลิตสื่อการสอนน้อยและไม่ใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน ควรมีการจัดหาหรือผลิตสื่อการสอนมากขึ้นและมีการนิเทศการใช้สื่อการสอนอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยต่างประเทศ

ฟรีแมน (Freeman. 2005 : 91 - A) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบจากผู้บริหารและครูด้านวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา เมืองคาเพลลา (Capella) ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลวิจัยพบว่า ปัญหาในเรื่องการบริหารงานวิชาการในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการสอน การวิจัย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การบริหารงานงบประมาณในด้านวิชาการ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การแนะแนว และการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และมีความคิดเห็นไม่ต่างกัน

สมิท (Smith. 2006 : 139 - A) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนในรัฐเมนโซดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลวิจัยพบว่า การจะทำให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพสูงต้องส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี ให้คณะครูมีส่วนร่วมในการจัดวางแผนการอบรม จัดโครงสร้างให้ครูได้สับเปลี่ยนกันเยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการสอน การประเมินผลและการติดตามผลการปฏิบัติงาน การสาธิตการสอนการนิเทศครูใหม่ วิจารณ์การปฏิบัติงานของครู โดยไม่ให้เสียกำลังใจ ให้ครูมีเวลาสอนมากขึ้น ให้ครูมีส่วนร่วมในการเลือกวัสดุทัศนูปกรณ์ จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษาแก่ครูเพิ่มเติม ปรับปรุงเทคนิคการสอน ประเมินครูเพื่อประเมินผลและจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะตลอดจนค่าที่พักและครูที่ไปอบรมทางวิชาการ

คริม (Crim. 2006 : 183 - A) ได้ศึกษาถึงการปฏิบัติงานในการพัฒนางานบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา รัฐเพนซิลวาเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลวิจัยพบว่า ความต้องการที่อยู่ในระดับมาก คือ ความต้องการที่จะสามารถปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศ การประเมินผล ตลอดจนความต้องการปรับปรุงการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร มีความต้องการระดับมาก

โบรफी (Brophy. 2006 : 171 - A) ได้ศึกษาถึงการปฏิบัติงานในการพัฒนางานบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา เมืองฮาร์ทฟอท ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา คือ ด้านการพัฒนาสื่อ

นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นเพราะครูมีงานในหน้าที่หลายอย่างนอกเหนือจากการสอน มีเวลาที่จะเตรียมจัดทำสื่อ น้อย และ ไม่มีความชำนาญเรื่องจัดหาสื่อจากคอมพิวเตอร์

เซสชัน (Sessions. 2007 : 101 - A) ได้ศึกษาการรับรู้บทบาทของครูในการบริหารงานวิชาการ เมืองอัลเบอร์ตัน รัฐอลาบามา ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลวิจัยพบว่าครูมีความคิดเห็นที่ว่าตัวเองใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเรียนการสอนและยังมีความเห็นต่อไปว่าตนจะปฏิบัติหน้าที่นี้ให้มากกว่าที่ปฏิบัติอยู่และเป็นบทบาทที่มีความสำคัญที่สุดของงานวิชาการ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนด้านการปฏิบัติงานการบริหารวิชาการครอบคลุมทุกด้านทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และพบว่าไม่แตกต่างกัน แต่โดยมากจะพบปัญหาในการทำงานด้านวิชาการทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ การใช้สื่อเทคโนโลยี การประชุมอบรมทางวิชาการ เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบการบริหารวิชาการ จำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่าแตกต่างกัน และมีความแตกต่างกันบางข้อตามขนาดของโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งอาจเกิดจากบริบทโรงเรียน สภาพชุมชน นักเรียน บุคลากร ผู้ปกครอง ส่งผลให้การบริหารจัดการแตกต่างกันไปตามสภาพที่เกิดขึ้น แต่ถึงจะเป็นอย่างนั้นการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีขอบข่ายและภารกิจที่ชัดเจน ทุกสถานศึกษาต้องปฏิบัติ และดำเนินการพัฒนางานวิชาการของตนเองให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยใช้ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35 - 36) เป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษาและการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพประกอบ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย